

ФЭЛЛОЙНАЕ КÆНУН КА НАЕ УАРЗУЙ, Е АЕХЕ НАЕ УАРЗУЙ!..

Нæ номдзуд ахургонд ИСАТИ Мæхæмæт (1928-2011) æ киунугæ «Васо Абаев»-и уотæ финста: «Абайти Васой зæрди Къоста ахæссуй сæрмагонд, кæд уотæ зæгъæн ес, уæдта – фиццаг бунат. Фал ахургонди ку бафарстæуа, æма си уæд дуккаг бунат ба ка ахæссуй, зæгъгæ, уæдта, æвæдзи, æнæмæнгæ нæ иннæ дессаги дзурди дæсни – Малити Геуæргий ном зæгъидæ...»

АХСИАГ ФАРСТА

АЛЦИДÆР ГЪÆУАМА АРÆЗТ ЦÆУА АДÆМИ УОДÆНЦОЙНАЕ

Уæрæсей Федераций Паддзахадон Думи пленарон æмбурди, «Хецауадон сахат», зæгъгæ, мадзали фæлгæти ци пленарон æмбурд арæзт æрцудæй, уоми берæвæрсуг дзубанди рауадæй нæ бæсти цæрæнуатон-коммуналон комплекси инфраструктури абони уавæр фæххуæздæр кæнуни туххæй исаразуйнаг фарстатти фæдбæл. Æмбурдæн разамунд лæвардта Паддзахадон Думи сæрдар Вячеслав Володин.

Сæ сæргъи Цæгат Иристони Сæргълæууæг Сергей Меньяло, уотемæй аци æмбурди архайдтонцæ нæ республики минæвæрттæ дæр: цæрæнуатон-коммуналон хæдзаради, артаг æма энергетикки регионалон министрди бæрнон косгутæ.

Хецаудзийнади закъонæвæрæг æма æнхæстгæнæг федералон æма регионалон оргæнти минæвæрттæ бæлвурдæй æрдзубанди кодтонцæ коммуналон инфраструктури объектти зуймон уавæрти архайунмæ цæттæдзийнадæбæл, цæрæнуатон лæггæдти къабази æргъти политикæ, донуадзæн, гъардæттæн æма иннæ хизæгти цалцæг æма æндæр уæхæн ахсгиаг фарстатæбæл.

Сергей Меньяло æ радзубандий Паддзахадон Думи разамундæн балæдæрун кодта, цæрæнуатон-коммуналон хæдзаради комплекси куст фæййæхæдгæдæр кæнунæн Цæгат Иристони циуавæр æхæдгæ инвестицион проекттæ исаразун багъæудзæнæй, уой туххæй фæндитæ.

Фæстæдæр Цæгат Иристони разамонæгæн сæрмагонд фембæлд адтæй Паддзахадон Думи арæзтадæ æма цæрæнуатон-коммуналон хæдзаради фарстатти фæдбæл Комитетти сæрдар Сергей Пахомови хæццæ. Дзубанди си цудæй республики цæрæнуатон-коммуналон хæдзаради лухкæнуйнаг фарстатæбæл, региони артаги-энергетикки комплекси райрæзти проектбæл.

Фембæлди рæстæг Сергей Меньяло фегъосун кодта æ фæндæ: бæргæ хуарз уидæ æма Комитетти иуонгæ Цæгат Иристон ку бабæрæг кæниунцæ, цæмæй ами бæлвурддæр каст æрцæуа къабази уавæртæмæ æма исбæлвурд кæнонцæ, æ фæххуæзондæр кæнуни туххæй ци исаразун гъæуй, уой.

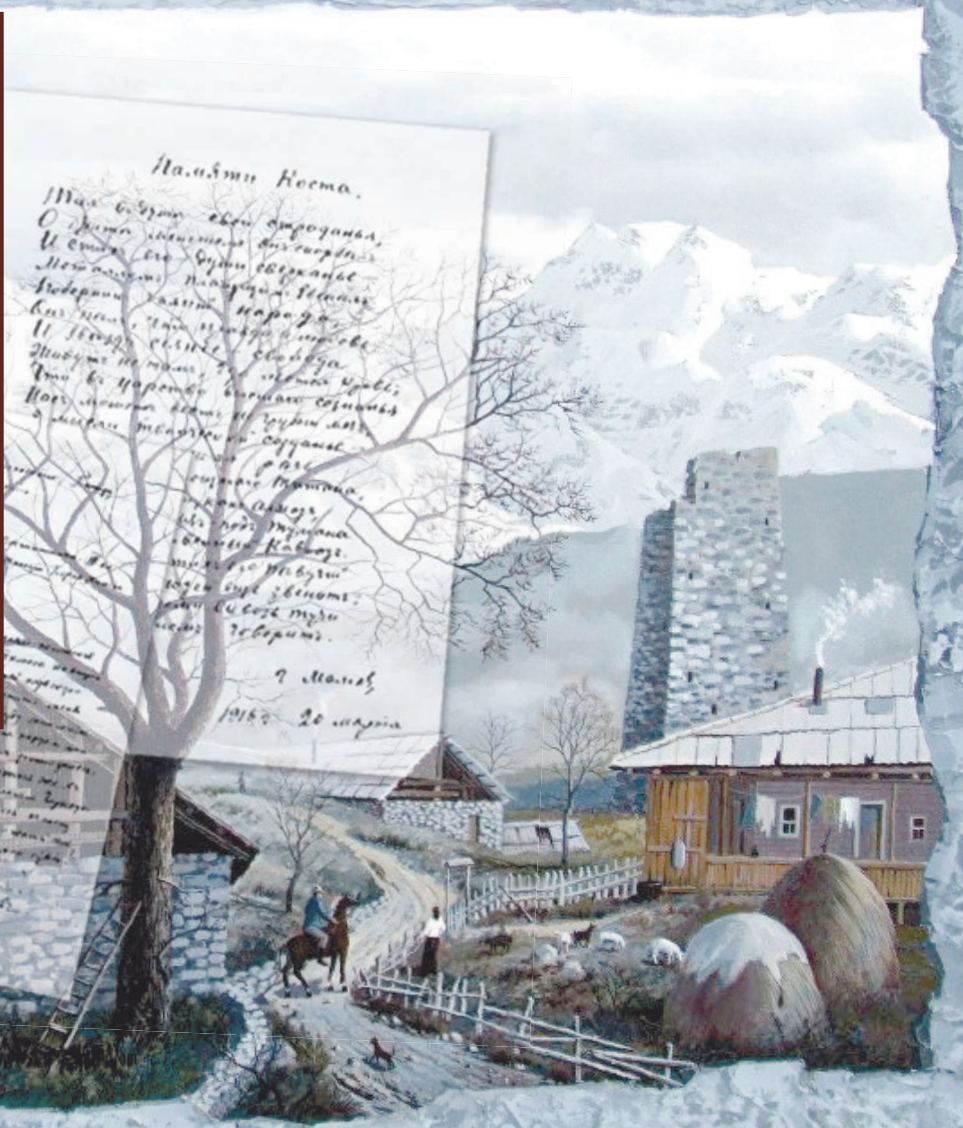
Диггорæ

Цæун райдæдта 1993 анзи мартъий

0+

№40 (960) 2024 анзи 26 октябрь – кæфти мæйæ

Аргъ 1 туман

«НИФС, ЛÆГДЗИЙНАДÆ УАРЗЕТА, СКÆНТАЕ МУГГАГМÆ СТУР НОМ...»

Уотæ нин фæдзахста нæ номдзуд финсæг æма рохситауæг Малити Геуæрги æ уадзимистæй еуеми. Æма ихæсгин ан, еуемæй, æ рохс ном ин æностаемæ цитгинæй имисунæй, иннемæй ба æ фæдзæхст арфиаг гъуддæгутæй æнхæст кæнунæй. Гъе уомæ гæсгæ 'й абони нæ газети фæрстæбæл имисæн, уой туххæй æй номдзуд ахургонд Абайти Васой уац æма Геуæргийæн æхе финст уадзимистæ (кæсетæ сæ 3-7-аг фæрстæбæл). Уомæн хуарз рæуагæ дæр ес – аци бæнтти æ райгурдбæл æнхæст кæнуй æстдæс æма æхсæзинсæй анзи (1886-1942). Малити Геуæргий райгурæн бонбæл нæуæг анзнимадмæ гæсгæ нимад цæуй 5 ноябрь (зæронд анзнимадмæ гæсгæ ба – 23 октябрь). Фал æ номерæнæн æрмæгутæ ба рагацау мухур кæнæн, уомæ

гæсгæ, цæмæй фæрразæнгард кæнæн нæ дзиллæ æма кæди-майди ба ин цитгингæнæн мадзæлттæ арæзт æрцæуидæ. Еци гъуддæг нæ абони уæлдай ахсгиагдæрæй гъæуй – циуавæрдæр къæсибадæг дзæнгæдагæнгутæ багъавунцæ дигорон æвзаг æма литературæ исдзурдтаг кæнунмæ, гъома, цæмæн гъæунцæ, зæгъгæ. Æма син мах, Малити Геуæргий лæгдзийнæдтæй æма алæмæттаг исфæлдистадæй зæгъæн: еци æдзæстуарзон-тæ цийфæнди фудвæндитæ ку аразонцæ, уæддæр дигорон æвзаг дæр æма дигорон литературæ дæр цард-цæрæнбонти цардæгас уодзæнæнцæ, сæ гъомусадæй уодзæнæнцæ цæмæдесаг нæ дзиллæн, нæ национ культурæ цардгъонгæнæг алæмæти фæрæзнæ.

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» — АЛЛИ БИЙНОНТАЕН!

ГАЗЕТ 2025 АНЗИ ФИЦЦАГ ÆМБЕСÆН РАФИНСУНИ АРГЪ ÆЙ 368 СОМИ 10 КЪАПЕККИ (ТУГЪДИ ÆМА ФЭЛЛОЙНИ ВЕТЕРАНТАЕН БА – 324 СОМИ 48 КЪАПЕККИ)

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» РАФИНСУН ÆНГЪЕЗУЙ «УÆРÆСЕЙ ПОЧТИ» ЕУГУР ХАЙÆДТИ ДÆР, УÆДТА МУХУР УÆЙÆГÆНÆН КИОСКТИ ДÆР

ЦИТГИН БÆРÆГБОН

РÆСТУОДÆЙ АНОВУД ФАЛЛОНИ АНЗТÆ

Дæс æма инсæй анзи исæнхæст æй, Цæгат Иристони пусулмæнтти уодварнон Управлени арæзт ку 'рцу-дæй, уобæл. Еци цау цитгинæй исбæ-рæг кодтонцæ нæ республики дзиллæ. Еугуд геуæргибони Евгений Вахтан-гови номбæл Уруссаг академион теа-три арæзт æрцудæй кадгин æмбурд. Архайдтонцæ си куд нæ республики æхсæнади минæвæрттæ, уотæ берæ иуазгутæ Уæрæсей берæ регионтæй, Цæгат Кавкази еугур республикитæй, Мæскуйæй, Поволжьейæй, Мордовий-æй, Донецки æма Лугански адæмон республикитæй, сауæнгæ фæсарæн-тæй дæр.

Æмбурд байгон кæнгæй, нæ респу-блики пусулмæнтти уодварнон Управ-лений сæрдар, муфтий **Гуæцæлти Хаджиморат** зæрдиагæй райарфæ кодта мадзали архайгутæн æма æ рад-зубандий загъта:

– Дæс æма инсæй анземæ управ-лени фæдар ислаудтæй æ кълæхтæ-бæл. Уой хæццæ, райивта æхсæнади цæстингас пусулмон динмæ, динбæл хуæст ка нæй, фал уодигъæдæй рæ-стаг ка 'й, етæ дæр æма æууæндагæ адæм хуæздæр лæдæрун райдæдтон-цæ кæрæдзей, æма уой нимайун устур къæхдзæфбæл æхсæнадон царди раз-мæщуди. Управлени еудадзуг кæнуй гуманитарон, хуæрзаудæн æма со-циалон агъаз, фæккæсуйнаг ка 'й, еци адæмæн, уæлдайдæр ба нуртæккæ, сæрмагонд æфсæддон операци ку цæуй, уæд...

Æмбурди архайдта æма си рад-зубанди кодта нæ республики Парла-менти Сæрдар **Тускъати Таймораз**:

– Нæ берæнацион республикæн хъазар æнцæ алли дини, алли адæ-михæттити минæвæрттæ дæр. Интер-националон лимæндзийнадæн бундор исæвæрун, нæ хуарз æгъдæуттæ æма фæткитæ, нæ уодварни хæзнатæ арæхстгинæй багъæуай кæнун æй нæ еумæйæг ихæс. Пусулмæнтти æхсæ-надæ кæддæриддæр архайдта æма архайуй республики социалон-эконо-микон райрæзт, фæсæвæди патриотон гъомбæладæ, адæмти 'хсæн лимæнд-зийнадæ æма кæрæдзей лæдæрунд-зийнадæ фæдар кæнуни гъуддæгути.

Еци гъуддæгути сæ æновуд ар-хайдти Тускъати Таймораз Парламенти Кади гæгъæдитæй æма Арфи финстæ-гутæй исхуарзæнхгин кодта пусулмон æхсæнади гъуддæгути æновуддæрæй архайгутæй къуарей:

Бæрæгбон рахаста æртæ бони, æма уони дæргъи кадгин æмбурдæй уæлдай ма арæзт æрцудæй берæ æн-дæр аллихузон мадзæлттæ. Æма уони туххæй ба бæлвурддæрæй рахабар кæндзинан нæ газети хæстæгдæр но-мертæй еуеми..

ÆХСАРГИНТÆЙ ТУХГИН ÆМА НАМУСГИН ÆЙ НÆ ФИДИБÆСТÆ!..

«БÆГЪАТÆРТÆН КАДÆ КÆНУНÆЙ ИХÆСГИН АН...!»

Сæрмагонд æфсæддон операций фиццаг бæнттæй нуриуæнгæ дæр Цæгат Иристони цæргутæй беретæ архайун-цæ. Сæ лæгдзийнади хабæртти туххæй еудадзуг игъосун кæнунцæ дзиллон ха-бархæссæг фæрæзнитæ.

Гъулæггагæн, тугъди будурæй исигъ-усуй зæрдистгæнæн хабæрттæ дæр – не 'мзæнхонтæй се 'фсæддон ихæс рæсту-дæй исæнхæст кæнуни сæрбæлтау æ цард ка иснивонд кодта, уони туххæй. Багъæуа-ги етæ бавдистонцæ нæ Фидибæстæбæл æновуддзийнадæ, æма махæн ба нæ ихæс æй уони рохс нæмттæ исæносон кæнун. Еци гъуддаги Мæздæги райони прокурор **Евгений Гусаров** æма е 'мгустгæнгутæ фæнзуйнаг хъæппæрес равдистонцæ – райони центри Уæлахези парки байгон кодтонцæ циртдзæвæн, сæрмагонд æф-сæддон операций ка фæммард æй, еци тугъдонти номерæнæн. Мемориал æвæрд æрцудæй сосгъæди аллеи райдайæни. Аци аллея ниссагътонцæ æфсæддон операций архайуги номерæнæн.

Циртдзæвæн кадгин уавæри байгон кæнуни мадзали архайдтонцæ нæ респу-блики прокуратури разамунд, Мæздæги райони æма сахари хецауадæ, Цæгат Иристони ветеранти Совети, фонд «Фиди-бæстæ гъæуайгæнгутæ»-йи æма «Тугъдон æнсувæрдзийнадæ»-йи дæлхайæдти, æх-сæнади минæвæрттæ.

Аци мадзали скъола-интернати ахурдзаутæ бацæттæ кодтонцæ тема-тикон литературон мадзал, бакастæнцæ æмдзæвгитæ, райони культури артдзæсти архайгутæ ба равдистонцæ цалдæр музы-калон уадзимиси.

Циртдзæвæн ке номерæнæн æвæрд

æрцудæй, уони рохс нæмттæ имисунæн мадзали архайгутæ еу минут æдзæмæй ралæудтæнцæ, уæдта монументи рæбун исæвæрдтонцæ деденгутæ æма веноктæ, хъайтартæн сæ сæрттæй ниллæг раковгæй.

Еугуæрæсеуон акци «Багъæуай кæ-нæн гъæдæ», зæгъгæ, Еугуæрæсеуон акций фæлгæти 29 октябри бархеуонтæ æма гъæдгæстæ Дзæуæгигъæуи 0,6 гек-тари ниййараздзæнæнцæ сурх толдзи 200 талай. Куд нимад цæуй, уотемæй сурх толдзæн æ менеугутæ амонунцæ тухæ, фæразондзийнадæ, берæ æнзти цæрæг, ездондзийнадæ æма кадæ æвдесæг æй. Уой уомæ гæсгæ баханхæ кодтан, æма акций Цæгат Иристони оргкомитет исфæн-дæ кодта талатæ сæрмагонд æфсæддон операций архайуги номбæл ниссадзун. Уой фæдбæл акций цæгатирстойнаг орг-комитети координатор, специалист-эксперт **Коккойти Маринæ** уотæ зæгъуй:

– Аци анз нæ республики æрдзон фæрæзнитæ æма экологий министрæдæ унаффæ рахаста, сæрмагонд æфсæддон операций ка фæммард æй, еци бæгъа-тæрти кадæн талатæ ниссадзун. Æма Дзæуæгигъæуи хонсарæрдигæй Терки сæрти, Красногвардейская, зæгъгæ, ци хед ес, уомæ хæстæг фæзи исараздзи-нан сурх толдзи аллея. Нæ бæгъатæр фæсæвæд, Уæлахез хæстæгдæр кæнгæй, хъазауат кæнунцæ тугъди будури, гъулæг-гагæн, кадæртæ си се 'фсæддон ихæстæ æхсаргинæй æнхæст кæнгæй фæммард æнцæ... Уадзæ, æма исонибони аци толд-зи аллея нæ ирæзгæ фæлтæртæн сæ зæрдæбæл лæуун кæна нæ бæгъатæрти кадæ æма намус...

СТАНЬ ЗАЩИТНИКОМ ОТЕЧЕСТВА!..

Advertisement for military service. Text: *Славу и доблесть героев сохраним и приумножим!* ВСТУПАЙ В ПОЛК ИМ. ДВАЖДЫ ГЕРОЯ СССР И. А. ПЛИЕВА СЛУЖБА ПО КОНТРАКТУ ЕДИНОВРЕМЕННАЯ ВЫПЛАТА ПРИ ЗАКЛЮЧЕНИИ КОНТРАКТА - 800 000 РУБЛЕЙ Со СВОИМИ - за Россию! ПУНКТ ОТБОРА НА ВОЕННУЮ СЛУЖБУ ПО КОНТРАКТУ: Г. ВЛАДИКАВКАЗ, УЛ. ТИТОВА Д. 5 (8672) 76-83-75

ХАБÆРТТÆ. НИСАНТÆ.

Цæгат Иристон Белоруссий респу-блики 'хсæн ци фæдар политикон æма хæдзарадон бастдзийнæдтæ ес нерæн-гæ дæр, етæ гъæуама фæххузæнондæр уонцæ. Уомæн æвдесæн æй е дæр, æма æнсувæрон паддзахади бæрнон минæвæрттæ нæ республикæ бабæрæг кодтонцæ æма бæлвурдæй æрдзубанди кодтонцæ идарддæр дæр æмгустадæ гъомусгиндæр кæнуни фарстатæбæл. Етæ хаунцæ идарддæри ирæзти алли-хузон архайди къабæзтæмæ.

Фембæлди кæронбæттæни фæдар-гонд æрцудæнцæ Цæгат Иристон æма Белоруссий æхсæн базарадон-эконо-микон, наукон-техникон æма культурон æмгустади мадзæлтти туххæй бадзурд-тæ.

Республики æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуинади министр Тебиати Сослан куд игъосун кæнуй, уотемæй медицинон комплекстæ идарддæр зелунцæ районти гъæутæбæл: не-рæнгæ бал медицинон æркæстити рацудæй 35 мин адæймагемæй фул-дæр.

Абони уæнгæ нæ республики ко-суй уæхæн еуæндæс медицинон цæ-угæ комплекси. Ес си флюорограф-тæ, маммографтæ æма хуæддзæугæ фельдшерон-акушерон пункттæ. Сæ сæйраг ихæс æй, цæмæй идард гъæ-ути цæргутæн фадурт уа се 'нæнезд-зийнади уавæр исбæрæг кæнунæн.

Паддзахадон Думи депутатти къу-ар фæндæ бахаста, цæмæй бауæрæй сахъат адæм æма бауæрæй сахъат кæстæртæ дæр – кæд син медицинон амунддзийнæдтæмæ гæсгæ барæ ес медицинон фæрæзнитæй пайда кæ-нун – транспортон фæдонтæ федунæй уæгъдæгонд æрцæуонцæ, уой туххæй. Дзубанди цæуй, хуæдтолгитæй пайда кæнуни барæн си медицинон æвдесæн-дартæ кæмæ ес, уонæбæл.

Нæ республики æнæнгъæлти цаути министри пресс-службæ куд игъосун кæнуй, уотемæй аци анзи райдайæнæй фæстæмæ Цæгат Ири-стони æрцудæй 1270 зингисервæзти. Уони рæстæг зингхуссунгæнгутæ-ер-вæзунгæнгутæ æдасдæр рауæнмæ ракодтонцæ 1138 адæймаги, фæййер-вæзун кодтонцæ мæлæтæй 10 адæй-маги. Зингисервæзтити рæстæг, гъу-лæггагæн, 4 адæймаги фæммард æй. Зингисервæзтити фулдæр хай (1085 цауи) æрцудæй, цæрæг кæми нæбал адтæй, уæхæн азгъунстити, 633 ба, фæсалæ кæми иссодзидæ, уæхæн рауæнти.

Сувæллæнтти фудæй зингисер-вæзтитæ республики не 'рцудæй.

Республики бюджетæй 15 миллион соми дехгонд æрцæудзæнæй Дзæу-æгигъæуи физкультурон-æнæнезд-зийнадæ фæдардæргæнæн комплекс «Клеверспорт»-и арæзтадæн. Спорти-вон комплекси уодзæнæй фитнес-центр тренажерти хæццæ, аллихузон спорти хузти архайунæн залтæ, накæгæнæн донуæттæ силгоймæгтæн æма нæлгой-мæгтæн хецаентæй, сауæнгæ ма сауни-тæ æма абанатæ.

Спортивон комплекси се 'нæнезд-зийнадæ лæвар фæдар кæндзæнæнцæ сахъат адæймаггæутæ, пенсиесгутæ, сед-зæр сувæллæнттæ æма æвæрæз бий-нонти зæнæг.

Васо АБАЕВ

«...ПЕСНЯ, КОТОРАЯ ОВЛАДЕЕТ ДУШАМИ ЛЮДЕЙ И ЗАСТАВИТ ИХ ЗАБЫТЬ ВЕКОВУЮ ВРАЖДУ...»

Слово о Георгии Малиеве

Исцæйцæуинæ,
Дессагон зартæ
Æрцæйцæгъдинæ...

Уæд еугур дуйне
Æримбурд уидæ,
Мæ цæгъдтæлтæмæ
Æригъосидæ.
Кæми ци сæдзæр,
Кæми ци мæгур,-
Бауарзионцæ
Мæ дессаг фæндур...

И фарни тунæ
Æрфелауидæ,-
Уарзондзийнадæ
Æрфедар уидæ.
Уæд алли адæм,
Уæд алли бæстæ
Æркапионцæ
Сæ тохæн гæртæ.

когда в Дигорию вторглись ее заклятые враги, именно он, презираемый всеми Гудзуна, бесстрашно вступает в неравный бой с недругом и ценой собственной жизни спасает родину.

И еще одно чудо совершает музыка. Она рождает любовь. Именно игрой на свирели пленяет сын волопаса бедный Мæхæмæт («Гъонгæси фурт мæгур Мæхæмæт») гордую ханскую дочь Гиданну.

Изæри усми æ даргъ хæтæлæй
Мæгур Мæхæмæт ку ницæгъдидæ,
Уæд хани кизгæ Гиданнæ-рæсугъд
Бæрзонд мæсугæй сах нийгъосидæ.
Уарзт райгъал уидæ уæд йе 'взонг
зæрди,
Хори тунау йин барохс кæнидæ
Æрæсугъд æнгас, æ рæсугъд цæсгон.

Разъяренный хан отсекает Мæхæмæту его чернокудрую голову (æ саудзикко сæр) и насаживает ее на кол: пусть все видят, чем кончается любовь холопа к ханской дочери:

– Базонетæ нур, куд фæууарзунцæ
Гъонгæси фурттæ хани кизгутти!

Но хан просчитался. Он не учел, что, как ни велико его могущество, оно не властно над силой любви. Прекрасная Гиданна, не желая пережить своего возлюбленного, пронзает свое сердце булатными ножами.

Говоря о роли музыки и музыкантов в романтической поэзии Малиева, не могу не сказать о музыкальности самих стихов поэта. Она – уникальная в дигорской поэзии. Именно Малиев, и только он, сумел раскрыть и показать во всей полноте, какие красоты ритма, напевности, свободного и плавного течения таит в себе дигорская речь.

Вот несколько наудачу взятых отрывков.

Ци кæнуй, цума, ме 'лхуйнæ,
Ку нæбал зелуй дзæбæх?
Мæ цæститæбæл гъазунцæ
Сау нимæт æма сау бæх.

«Æлхуйнæ»

Или:

Нæй Дзулей зæрдæ æнцойнæ,
Йе æ фагæ нæ хуссуй, –
Æд æхсæвæ æд-æ-бонæ
Æ мæсугæй фæлгæсуй.

«Дзуле»

Или:

Куд ниххаудтæй мард и донмæ,
Уой æстæлутæ уидтонцæ...
Уой цæхъалтæ кæрæдземæн
Десæ – дзорæ фæккодтонцæ...

«Дзандзирахъ»

Или:

Сах не 'ркалдзæнæй хебару
Кедæр кизгæ цæстисуг,-
Дæ фæсмæрдæ ному кадæн
Гъæу не сдасдзæнæй мæсуг.

«Гудзуна»

Или:

И фарни тунæ
Æрфелауидæ,-
Уарзондзийнадæ
Æрфедар уидæ.

«Тæходуй, æна»

Было лето 1928 года. Я совершил свою первую поездку в Дигорское ущелье. Конечным пунктом моего путешествия было селение Дзинага. Здесь я впервые встретился с Георгием Малиевым. Он работал учителем в сельской школе. Среднего роста, плотного сложения, широколицый, очень смуглый. Я застал его беседующим с сельчанами на нихасе. На голове у него была простая серая пастушеская войлочная шляпа. Обут он был в простые осетинские чувяки. Ничем по одежде не выделялся из толпы. Но в этой скромной оболочке простого горца-пастуха скрывался вдохновенный поэт – романтик и великий мечтатель. Он звал молодежь к свету и подвигу. Он писал:

Рохсмæ, фæсæвæд, тундзетæ,
Рохсмæ цæуетæ æнгом,
Нифс, лæгдзийнадæ уарзетæ,
Скæнтæ муггæмæ стур ном.

Арæмæ мæсуг амайетæ,
Хормæ скæнетæ фæндаг,
Гъæйт, зæрдиуагæй уайетæ,
Догъи ма уотæ фæстаг!

Тæри цæфсæд сæребарæ,
Мегъи сорæд æ тунтæй.
Цард мабал уæд гъезæмарæ,
Зæнхæ райзол уæд рунтæй.

Рохсмæ, фæсæвæд, тундзетæ,
Рохсмæ цæуетæ æнгом,
Нифс, лæгдзийнадæ уарзетæ,
Скæнтæ муггæмæ стур ном.

«Федог»

Он мечтал о том времени, когда народы побросают оружие и будут жить, как братья.

Тæходуй, æна,
Маргъ ку фестинæ,
Мæ унæгæг къумæй
Фæццæйтæхинæ.
А дуйнетæбæл
Æрцæйзелинæ,
Кæми ци дессаг, –
Уой басгаринæ...

Тæходуй, æна,
Ацæмæзау дин
Æз ку фестинæ
Дессаг фæндурин:
Хъазбеги цъонгмæ

Фал ку не 'ууæндун
Æз, мæгур кизгай,
Ку нæ рохс кæнуй,
Мæ кизгон зæрдæ.
И дуйней сæргъи
И тугъдон мегътæ
Æрцæйдарунцæ
Сæ тогин тегътæ.

Через поэзию Малиева проходит красная нить вера в чудодейственную облагораживающую силу музыки, песни.

Перед взором поэта носился образ прославленного героя осетинского эпоса, дивного музыканта и певца Ацамаза, чья игра на свирели одушевляла и преобразовала всю природу, собирала зверей и людей в одно ликующее братство. Поэт мечтал о новом Ацамазе, песня которого овладеет душами людей и заставит их забыть вековую вражду и навсегда расстаться с оружием.

Но песня, по Малиеву, преобразует не только окружающий мир. Она преображает самого певца. Ничем как будто не примечателен пастух Гудзуна. Бедный, неуклюжий, в лахмотьях он слышит за самого никчемного человека, почти за дурачка. Девушки потешаются над ним. Старший пастух Бабат с насмешками отзывается ему в руке своей дочери.

Но вот Гудзуна, оставшись один со своим стадом, достает свирель.

Æ уодæмбал – æ хæтæл
Хæбæраги æ уæлдзогæ
Æривæруй æ цъухбæл.

Гъæйдæ-гъа, цæгъдун нийдайуй,-
Æд хæтæл æдули нæй.
Уой десгæнгæ ниффæнзунцæ
Хуæнхтæ, кæмттæ æмбурдæй...

«Гудзуна»

Замечательные слова:
Æд хæтæл æдули нæй...

Когда Гудзуна играет на свирели, он уже не выглядит дурачком. Вдохновение облакает его в мудрость. Оно возносит его высоко над теми, для кого он служил посмешищем.

Но вдохновение сродни не только мудрости. Оно сродни также героизму. И мы видим, что в час тяжкого испытания,

"Адтæй рæсугъд догæ мæнæн мæ уалдзæг..."

МАЛИТИ Геуæрги алæмæти искурдиадæгинæй уадзимистæ финста куд дигорон æвзагбæл, уотæ уруссаг æвзагбæл дæр. Цæмæй уи е баруагæс уа, уой туххæй ба си еуцалдæр мухур кæнæн. Ист æнцæ æ кииунугтæ «Горские мотивы» æма «Ирæф»-æй.

ЗАР

Мæ синхон кизгæн æ зæрдæ
Ку зонинæ, ку, бæлвурд, –
Уæд зæгъинæ ин цидæртæ,
Уæд зæгъинæ ин еу дзурд...

Фæццæуидæ минæвари
Гъургъургæнгæ нæ тикис, –
Æрхæссидæ мин лæвари
Æрхи агæ æд рæхис.

Десæ-месæ уæд сор-серæ
Исфицинæ аги дзаг, –
Бахуæринæ уотæ берæ, –
'Ма фæууинæ кæуйнаг...
1909, Киристонгъæу

ГУРУСХÆ

Нæ, нæма 'ууæндун нерæнгæ,
Нæй, мæ зæрдæ нæй æнгæл,
Æвеппайди гиригъæнгæ
Ду сийæвдзи уай мæнбæл.

Æримисæ устур десæн,
Хебæраги, цид, æнцæд
Ци дзурдтонцæ кæрæдземæн
Нæ цæститæ хаттæй-хатт...

Фал æ зæрдæ уотæ 'нцонæй
Кæд сийæвуй силæстæг,
Уо, ме 'нгарæ, æдемонæй
Уарзт ма хонæ уæд сугъдæг.

Уалæ стъалутæ зæгъунцæ,
Уарзт мед адæм мæнгæ ке 'й, –
Фудæнæнги ке гæлдзунцæ
Дууæ зæрди кæрæдзей...
1914

ЦЫФÆ РÆСТÆТИ

Цыфæ бони æппун неци
Æз мæхемæ æркæсун
'Ма нæ фендеун мæ деси
Уалæ арвмæ искæсун.

Мæ кæрдзин æма мæ цæнхæ
Æз феуелун уæд зиндæр, –
Фæккæсуй мæмæ нæ зæнхæ
Мисти къахæй ниллæгдæр.

Нæлтæ, силтæ, уо, мæгуртæ,
Над нæмунцæ золкъитау...

Йехх, ку уайдæ мæ базуртæ, –
Фæттæхинæ цæргæсау.
1915

ГОБИ

Цæмæн фæдтæн æз фур гоби, –
Ко дæ цирти, уо, мæ мадæ!
Цæмæн дæн, цума, мæ доги
Æз ме 'нгарти 'хсæн æгадæ?..
Мæ кавди радæ мед гъздæ
Цæмæн байзайуй иронхи,
Нæ зингæ лæгтæн – гъæйт-мардзæ –
Цæмæн нæ цæун сæ тонхи?..
Цæмæн фаунцæ æноси
Мæн гобий номæй фæсæвæд?
Ка 'й ме 'рвадæ мæ фалдзоси,
Кæмæн гъарон мæ тæрегъæд!..
Ку нæййес мæнæн фæндæндтæ,
Хæрсæнау косун хæдзари,
Мæ зин сагъæстæ, мæ сæнттæ
Некæд ракæнун мæ зари...
1916

ФЕДОГ

Рохсмæ, фæсæвæд, тундзетæ,
Рохсмæ цæуетæ æнгом,
Нифс, лæгдзийнадæ уарзетæ,
Скæнтæ муггæмæ стур ном.
Арвмæ мæсуг амайетæ,
Хормæ скæнетæ фæндаг,
Гъæйт, зæрдиуагæй уайетæ,
Догъи ма уотæ фæстаг!
Тари цæфсæд сæребарæ,
Мегъи сорæд æ тунтæй,
Цард мабал уæд гъезæмарæ,
Зæнхæ райзол уæд рунтæй.
Рохсмæ, фæсæвæд, тундзетæ,
Рохсмæ цæуетæ æнгом,
Нифс, лæгдзийнадæ уарзетæ,
Скæнтæ муггæмæ стур ном.
1919

ÆЛХУЙНÆ

Ци кæнуй, цума, ме 'лхуйнæ,
Ку нæбал зелуй дзæбæх?
Мæ цæститæбæл уайунцæ
Сау нимæт æма сау бæх.

Нæ уæлиндзæбæл æзинæ
Æз сундакъæ æлвистон,
Мæхенимæр нидæн заргæ
Æз цидæртæ имистон.

Нæ дæлпазбуну еу бæхгин
Фæцæйзиндтæй уæд æваст.
Мæ фидбилизæн æ хæццæ
Цæмæн фæдтæн æз æнгаст?

Æ мед-ходæ æрттивтонцæ
Дууæ цæсти сурх зингау.
Мæ зæрдæ мин басугътонцæ,
Ду ме 'вдесæн, уо, Хуцау!

Базир-зир кодта мæ зæрдæ,
Разилдæй мæбæл мæ сæр,
Æрискъудæй мæ сундакъæ,
Æрбадудæгътæ 'й куддæр.

Нури уæнгæ дæр мæ кеми
Æз нæма 'рдæн дзæбæх ма,
Цæветтонгæ ма мæ зæрди
Сагъд байзадæй сау хъæма.

Ци кæнуй, цума, ме 'лхуйнæ,
Ку нæбал зелуй дзæбæх?
Мæ цæститæбæл гъазунцæ
Сау нимæт æма сау бæх.
1921

КИЗГИ ЗАР

Ци мин фæцæнцæ
Мæ кизгон бæнттæ,
Уох, байвадæнцæ
Мæ деденгутæ.

Неке гъæунцæ
Мæ сау æрфгутæ,
Неке гъæунцæ
Мæ цæстисугтæ.

Æстуггин æфсоргъ,
Тæходуй, нана,
Хуцауи дзурдæй
Нур ку фестинæ.

Уæд багоринæ
Æз фæсденгизтæ
Мæ сугъзæрийнæ,
Мæ кизгон æнзтæ.

Ци мин фæцайтæ,
Уо, ме 'взонг бæнттæ?
Уох, байвадæнцæ
Мæ деденгутæ...
1922

КÆСАЛГЪЗАУ КИЗГÆ

(Гейнейæй)

Цæй, рæсугъд кизгæ, æрбайсæ
Ду билгонмæ дæ цолахъ
'Ма æзменсæбæл мæ цори
Æринцайæ æнæ хахъ.

Бараггенæй, цæй, мæ реумæ
Æркъолæ кæнæ дæ сæр,
Дæ цолахъæн ду уæлденгиз
Ку нæ тæрсис æппундæр.

Мæн зæрди дæр ес бурдæнтæ,
Мæн зæрдæ дæр денгиз æй, –
Денгизау йе дæр, æууæндæ,
Налхъут-налтæй гъæздуг æй.
1922

МÆ ТИКИС

Гъæуагæ,
Кæуагæ, –
Мæ хæццæ мед къона цæруй.
Йе стонги,
Йе 'рвонги
Æ дортæ, æ къолтæ хуæруй.
Йе 'фсесæй

Фур десæй,
Фур цийнæй аргъæуттæ кæнуй.
Йе 'хсæвти,
Йе 'сæвди
Фуд фунтæ, зин фунтæ уинуй.
1923

***

Адтæй рæсугъд догæ
Мæнæн мæ уалдзæг, –
Хизтон æз мæ дзогæ
Уæлфахс игъæлдзæг.

Дзингатаæ зилдæнцæ
Мæ сæргъи æд гъæр,
Худтонцæ сæ хæццæ
Гъазунмæ мæн дæр.

Фиудзилитæ павзи
Зардтонцæ дзæбæх,
Зæлдæбæл мæ рази
Хизтæй, цид, мæ бæх.

Нур мæбæл ци 'рцудæй, –
Уæууау, мæ фудгол –
Фунау ку фæссурдæй
Рохс уалдзæг изол.

Фиудзилитæн павзи
Не 'гъосун сæ гъæр,
Дзингатаæ сæ таси
Фæцæнцæ цидæр.

Нæ кæти, æ гъостæ
Æруадзгæ лæмæгъ,
Кæуй æнæ бостæ
Йе стонгбæл мæ бæх.

ДЗУЛЕ

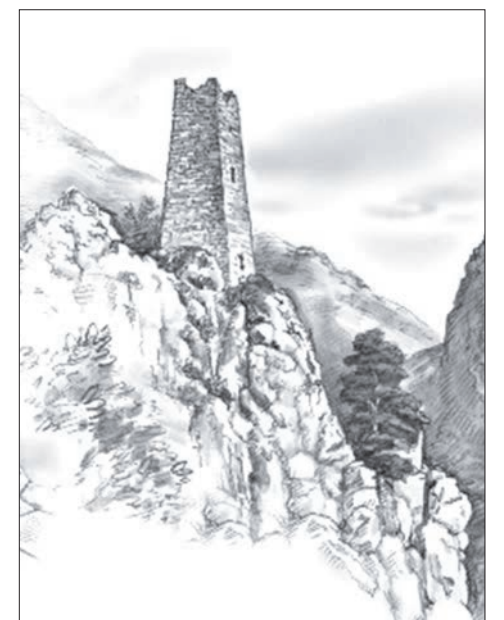
(Адæми зартæй)

Нæй Дзулей зæрдæ æнцойнæ,
Йе æ фагæ нæ хуссуй, –
Æд æхсæвæ, æд-æ-бонæ
И мæсугæй фæлгæсуй.

Цæбæл æй цума æ хъурмæ,
Ци æрцудæй, ци кæнуй?
Æ бæгъатæр лæг, де 'нцойнæ,
Æртæ бони нæ зиннуй.

Уæй, Дзуле, Дзуле, ниттонæ
Дæ дзиккотæ æмхицæй, –
Дæ бæгъатæр лæг, де 'нцойнæ,
Издин фатæй мард фæцæй.

Нур цъæх нæуæбæл уæлгоммæ
Йе медарæхъ ку лæуууй,
Фидмондагæй йæ комкоммæ
Хой æ сæргъи ку зелуй.

"Верил он в звезду свободы Верил свято, как пророк..."

ПУТЕВАЯ ПЕСНЯ

По ущелью из чужбины
Я спешу в аул родной.
Злой Урух во мгле теснины
Воет, плачет подо мной.
Не мелодья звуков нежных,
Не чарующий напев –
Слышны в плаче волн мятежных
Возмущение и гнев.
Высоко над головою,
Над отвесами громад
Неподвижно толпою
Сосны гордые стоят.
И куда ни кину взоры,
Точно полчища богов,
На меня взирают горы
Из-под белых облаков.
Вот мелькнул аул мой бедный
Сквозь вечерний легкий дым,
Страж угрюмый многолетний –
Башня высится над ним.
Чу, раздалась песнь протяжно,
Песня дедов и отцов.
Вторит песне той отважной
Эхо дальнее лесов.
Но зачем тоской сжимает
Грудь и сердце песня та?
Ширь ли поля в ней рыдает,
Гор ли плачет теснота?

1913

***

Над титанами Кавказа
Вновь плывет луна,
Душу бедную, больную
Ввысь зовет она.
Не зови, о, месяц, бледный,
Душу в ширь небес:
Скорбь царит и там – я знаю, –
Так же, как и здесь...

1914

ПЕСНЯ АБРЕКА

Что каркаешь, злая вещунья,
В вечерней лесной тишине?
Пророчишь, – я знаю – колдунья,
Ты гибель нежданную мне.
Сестрица твоя ворожейка,
Мне часто, смеясь, говорит,
Что скоро уж пуля-злодейка
Во мгле мою грудь поразит.
Под темным и сумрачным дубом
Без чувства я буду лежать,
И некому будет над трупом
Лить слезы и горько рыдать.
Лишь конь мой лихой и проворный,
Склонившись ко мне головой,
Зальется слезой непритворной,
Застынет в печали немой.
Смотри же, ворона-вещунья.

Ты слишком тогда не ликуй,
И с жадностью злой, о, колдунья,
Очей моих мертвых не клуй.

1916

***

Волны каспийские мне нашептали
Сказку страдания, сказку печали,
Душу наполнили шумом глухим.
Души наполнили шумом глухим.
Спели мне песню борьбы и свободы,
В час, когда выйдя на синие своды,
Грезил звезды мерцаньем своим.

1913

СФИНКС

В стране седой, где вечный ропот Нила
Тревожит сон угрюмых пирамид,
Я знаю, Сфинкс – он сумрачно, уныло
Уж много дней в немую даль глядит.
В тиши ночей, когда меланхолично
На землю льется лунный полусвет,
Сквозь сумрак грез игриво, фантастично
Встают пред ним картины прежних лет.
Вот видит он любимый лик Изиды,
Прекрасный лик, как вешний день Колхиды,
Где Гангом дальним грезит кипарис.
Но только мглу рассеет луч востока,
Под шум дневной безмолвно, одиноко
В немую даль взирает снова Сфинкс.

1915

ГОРЫ

Не скорбь ли мира там окаменела?
Иль, может быть, то полчище богов
В испуге диком вдруг оцепенело
Под темной шапкой хмурых облаков?
Среди тревог и темного смятенья,
Кипя в душе бессмысленной враждой,
Мы, люди-карлики, добычи тленья –
У ног их бродим жалкою толпой.
Ничтожества земного отраженье –
Мы их должны страшиться каждый час:
Один лишь взрыв – одно лишь изверженье
Их скрытых сил – и вдруг не станет нас.

1913

НЕВЕДОМЫЙ

За окном моей темницы,
Точно призрак роковой,
Осторожно, осторожно
Ходит кто-то в час ночной.
Лишь слышу приближенье
Тихих сказочных шагов,
От тоски и сожаленья
Разрыдаться я готов.
Что-то близкое, родное
Уловлю в том госте я,
И встает тогда бывшее
В ярких красках для меня.
Но лишь к двери направляюсь.
Чтоб впустить скитальца в дом,
Он уходит, расплываясь
В тихом сумраке ночном.
Кто же он – мертвец воскресший,
Иль бездомный чародей,
Что, блуждая, точно леший,
По ночам страшит людей?
Ах, никто его не знает,
И никто не скажет мне,
Отчего один блуждает
Он в полночной тишине.

1913

***

Дождь и ветер. В сакле тесной
И печально и темно.
Неприветливо, угрюмо
Смотрит ночь ко мне в окно.
Друг неведомый, далекий,
Друг мечты моей больной,
В этот час тоски бездонной,

Я б хотел побыть с тобой.
Я б, на грудь твою родную
Тихо голову склоня,
Плакал, плакал безутешно,
Точно малое дитя.
Слыша плач души пустынной,
Приютившись у окна,
Стихли б вдруг и дождь, и ветер,
И настала б тишина...

1914

К МЕСЯЦУ

Месяц бледный одинокий
Вновь, как другу лучших лет,
С высоты своей холодной
Шлет сердечный мне привет.
Светом набожным и тихим
Освещая все кругом,
Бродит странником безродным
Он в пространстве мировом.
Посреди тревог житейских,
Жизни темную между
Так и я, дитя печали,
Одиноко провожу.
Будь же другом мне, о месяц,
Путь мой чаще освещай,
И лучом приветно-тихим
Мрак душевный отгоняй.

1915

ПЕСНЯ ГОРЯНКИ

Помню я, как мать родная
Говорила мне всегда,
Что для каждого на небе
Богом создана звезда.
У окошка сакли бедной
Тихо голову склоня,
Взор свой с грустью каждый вечер
Устремляю в небо я.
Ярко, радостно играют
Звезд блестящие стада,
Но звезды своей меж ними
Я не вижу никогда.
Где же ты, звезда родная,
Где, грустя, мерцаешь ты?
Покажись хоть раз единый
Ты с бездонной высоты.

1913

ПОД НОВЫЙ ГОД

Слышишь, друг, пробил уныло
Час последний, роковой, –
И, вздохнувши, канул в вечность
Год, истерзанный борьбой.
Много вынес он страданий,
Много жгучих слез пролил
О сынах своих погибших
В битве с царством темных сил...
Но неся свой крест тяжелый,
Посреди земных тревог,
Верил он в звезду свободы,
Верил свято, как пророк...
Выходи ж на смену, витязь,
Витязь смелый, молодой,
И с огнем любви и мира
Ты вступи с неправдой в бой!..

***

Ты с тоскою сердечной взираешь
На кровавую бойню людей, –
И, в душе сожалея, теряешь
Веру в царство заветных идей...
Нет... Не бойся, мой друг благородный...
Не печалься, не сетуй, что мы
Вновь окутаны мглой холодной:
Свет сильней угрожающей тьмы.

ЦВЕТЫ ВЫСОТ

На высях гор, где вечный блещет лед,
Куда взглянуть не смеет наше око,
В тени вершин пустынно, одиноко
Растут цветы прекрасные высот.
Им солнца луч привет сердечный шлет
И в ранний час и в тихий ясный вечер,
Глядит на них с любовью синий глетчер,
И ветер юга песни им поет.
Увы, ни солнца луч, ни синий глетчер –
Ничто цветов высот не веселит.
И грустен их прекрасно-дикий вид.
Им грезится холодный дальний север,
Мятежных бурь тоскующий напев
И образы морских печальных дев.

1916

1916

ХАМИХЪОТИ (Гæзæути Иласи кизгæ) Сæйнат, (Заводтаг): «Геуæрги ма ахургæнæг адтæй. Каст имæ фæдтæн цуппар къласи, царди мин исбæзтæй еци ахурадæ... Уæхæн дессаги лæг, æвæдзи, зæнхи цъарæбæл дæр нæ адтæй: дзæбæх, ездон, æгъдаугин, зундгин лæг... Изæди хузæн лæг адтæй...»

Малити Геуæргийæн цæмæдесаг æнцæ æ прозаикон уадзимистæ дæр.

Æ новеллити финсæг исаразта хуæнхбæсти цæргæути æнхæст сорæттæ, сæ царди цаутæ син равдиста æруагæси хузи, сæ уодигæди менеугутæй гурусхæгæй неци ес, сæ сорæтти син иснивæнзта социалон рахастдзийнæдтæ. Тæрегъæддæй маруй æнæбон Дадои («Федоги мæлæт»). Гæвзуккæй рарвиста æ бæнттæ – нæ адæми хуарзæнхæ иссирдта, нæ бунтæ искодта. Базæронд æй, æма ма ин æ марамæлай къæбæр дæр æ хуарæй исластонцæ æ уодбæлхуæцгæутæ.

«Æхгæд зæрдæ»-йи хъайтар Бидзих дæр хуæздæр амондбæл нæ фæххуæст æй. Æ ургæбунтæ никкалдта кедæр фонси фæдбæл зæгæй. Хъал Зулемæти æфхуæрдæй рахустæй æ уарзти цæхæр, æма муггагмæ фæй-йеуварс æй бони рохс æма дуйней хуæртæй. Кæрæф, мулкъдзаст Мисирбий (радзурд «Хæрæ») зæйæ фæлласа, фал исæвди къæбæл берæ раздæр ниллæудтæй – æ уод хæз-нати кири ку бафснайдта, уæд.

Æртæ карни. Цардæй ист æртæ хузи. Æнæбарæ адæймаг. Мулки цагъайраг... Æнамонд фиййау. Еу сæ кæнуи царди æцæгдзийнадæ, финсæги зундирахаст, æ сагъæстæ адæймаги меддуйней менеугутæбæл.

АДАЙМАГÆН Æ КАРНИ ИГАКÆЙ ЛЕДЗÆН НÆЙЙЕС!..

ХÆРÆ

У сæрдæ æз фæдтæн Дигори. Ци гъæуи цардтæн, уой мæкьюрмæ лæудтæй устур, бæрзонд фахс. Фахси тæккæ сæрæй ба гъæумæ цъæх-цъæхид зиндтæй нæзи гæдæ. Фæсгъæдæ æндид æма бæрзонд истонцæ сæхе арвмæ бекъæгун сау хуæнхтæ. Хонхæй, кенæ ба гъæдæй фахсбæл урдугмæ, хормæ æрттæвæнтæгæнгæ, гъæу æрдæмæ уадæй еу сауæдон. Еу къуар къадай ибæл зилдæй гъæуи дæллæй. Минкый дæлдæр гъæуæй версти 'рдæги бæрцæ коми хурфи æнсæрæ æма гъæргæнгæ пуф кодта Ирæф. Ес Ирæфи сакъадæхтæбæл дæр къадатæ, фал ку райвулуй, уæдта сæ нимпурсуй æма сæ фæлласуй. Ирæф гириз нæ кæнуй. Хуæнхтæ æма къæдзæхти хæццæ тохун ин зин æй, æндæра мæгур хуæнхæг æхецæн цæмæйдæрти къада басадзуй, уой уомæн фехалунмæ ци гъæуй? Еу бон æрцудæй устур уарун. Мах æртæ лæги – æз, мæ фусунти лæхъуæн æма нæ синхон Мисирбий, зæронд уорсалист лæг, бадтан медхæдзари æма игон дуарæй кастан æндæмæ. Нецибал бæрæг ахæста цæстæ – арв, хуæнхтæ, зæнхæ, мæгъæ æма дон исхæлæмулæ 'нцæ еугурæй дæр.

– Ирæф бæбæй ивулдзæнæй, – загъта Мисирбий, æ рехæ даугæй, – æма ласдзæнæй кураентти.

– Хуцау ци зæгъа, е уодзæнæй, – исдзурдта нæ иннæ 'мбал, æ къохтæ æ меддустæ, уотемæй.

– Хуцау дæр ци зæгъуйнаг æй, – райдæдта Мисирбий нæуæгæй дзорун, – адæн исналат æнцæ, кæрæдзæй æфхуæрунцæ æма кураенттæ нæ, фал син сæхе ку фесафидæ, уæддæр хуæздæр æй.

– Ес адæнмæ хуæртæ дæр, лæгъузтæ дæр, – загъта ин нæ иннæ 'мбал, – æма хуæздæртæ лæгъуцти туххæй ку фесæфонцæ, уæд е хуарз куд уодзæнæй? Мисирбий неци исдзурдта. Æ рехæ радаудта æ къохæй, æ бæзгин æрфгута æрæнцъулдта æма мургъузкæсæ кæнун байдæдта зæнхæмæ. Ци сагъæс кодта Мисирбий, ка 'й зонуй, фал мæнмæ ба уотæ фæккастæй, цума адæн æма уой æхсæн æрзадæй, кæрæдземæ сæ бацæун ка нæ уадзуй, уæхæн синдзин будур.

Æцæгдзийнадæй, куд мин дзурдонцæ уой фæсте, уотемæй Мисирбий адæни нæ уарзта æма син æхуæдæг дæр уарзон нæ адтæй... Мулк ин æ фидæй берæ байзадæй, фал имæ нур ба еунæг тикис, еунæг хæрæг, хуми гæппæл æма игуæрдæнæй æндæр нецибал адтæй. Бийнонтæй дæр рæвдзæ нæ фæцæй: еунæг фурт ин адтæй æма е дæр сонт разиндтæй...

– Хуцау зонуй, кæмæн ци 'мбæлуй, уой, – дзурдонцæ. Мисирбий ка нæ уарзта, етæ. Мисирбий игъуста æма лæдæрдтæй еци фаутæ æма дзубандитæ, иста сæ æ зæрдæмæ, фал, цума неци зудта æгирддæр, æхе ба уотæ дардта.

II
Уалинмæ уарун дæр гъос кæнун райдæдта. Мæгътæ сæхе истонцæ, æма арвгæрæнттæ фæррохс æнцæ. Паргом æнцæ нæуæгæй хуæнхтæ, гъæдтæ æма зæнхæ. Гъæуон минкый æма нарæг гъæунги фæззиндæнцæ адæн дæр. Минкый усмæ, уæдта æвæппайди гъæунги гъæр æма згули иссудæй. Ци 'й е, зæгъгæ, мах рауадан æндæмæ. Кæсæн, æма дин уæлæ фахсбæл сауæдони дондон, арви нæрунау гур-гурæнгæ, дортæ æ разæй тæргæ рацæуй хæрæ. Еу устур дор тубудтитæгæнгæ, фæдесони хузæн, раздæр æрхæрдтæй, исцавтæ æхе еу хæдзари сæрбæл, фесхъиудтæй æма рандæ 'й дæлдæр... Ци гъæунги æрцæуйнаг адтæй хæрæ, уой фалдзос адæнæй райдзæг æй. Еугурей цæсгæнттæ дæр адтæнцæ къех æма тарстхуз.

– Гъей, гъей! – чудæй адæни 'хсæн гъæр, – гъæуай кæнæд алке æхе! Рацæуй, хæрæ, рацæуй!..

Тарст æрахæста еугурей дæр, бустæги ба, сæ хæдзæрттæ донгæрон кæмæн адтæнцæ, уони. Лæгтæ фонси ергъæви фæцæнцæ. Уоститæ æма кизгуттæ ба хæдзайрон листæг дзаумæуттæ синхонтæмæ давтонцæ, уалинмæ хæрæ дæр гур-гур æма æрсæн-пурсæнтæгæнгæ гъæунги исмедæг æй. Гъæунгæ адтæй хъæбæр унæг: еугурæй æ фæтæ æййафта дууæ сардзини, кенæ ба минкый фулдæр. Хæдзарæй-хæдзарæмæ æ фæйнæ фарси адтæнцæ листæг хурæй тæссонд даст. Уæхæн минкый гъæунги уæхæн устур хæрæ фæндон над не 'ссирдта æма хæдзæртти сератæ уæд хурдаст, уæд еугурæй дæр сæ бурцитæгæнгæ чудæй.

Адæми згули æма хæри æнсар гъæрмæ æз Мисирбийи нæбал æргъуди кодтон, æрæги-дурæги ба 'й æрæстæфтæн; еу зæронд, уотид гъæдæй конд кирæ æ гъæ-

беси сувæллонау ниттухта, уотемæй сæ медтургъæ истадæй. Æ зæрдтæй кири хæццæ адæнмæ раледзунмæ гъавта, фал ин хæрæй æ бон нæбал бацæй æма къех лæугæ райзадæй æ медбунати. Кумæ ма лигъдайдæ? Гъæунги 'рдигæй – хæрæ, иннердиги ба синхон хæдзæртти сератæ æрзилдæнцæ тургъæбæл. Тургъæ ба адтæй бустæги минкый гæппæл. Хæрæ фиццаг Мисирбийи хæдзари æндаг сера фехалдта, уæдта тургъæмæ кæлунмæ фæцæй. Гурусхæг нæбал адтæй, хæдзарæ бустæги ихæлд ке ниццайдæ, тургъæ ба хæрæй ке байдзæг адтайдæ, е.

– Кирæ ниуадзæ! – гъæр кодтонцæ адæн Мисирбиймæ, – æма дæ уоци фарс хæдзари хурæбæл уæлиндзæмæ исхæзæ!..

Адæнмæ ку байгъустайдæ Мисирбий, уæд уæлиндзæй иннæ гъæунгæмæ рæвдзæ рахæзæн адтæй, фал æй æ кирæ ниуадзун нæ фæндадтæй, æд кирæ бæбæй хурæбæл исхæзун нæ бафæразтайдæ.

– Ме 'хца кæми исæфунцæ, уоми гъæуама мæхуæдæг дæр фесæфон! – исгъæр кодта Мисирбий æма æд кирæ дæлгоммæ æрхуаудтæй... Уалинмæ хæдзарæ дæр аллирдиги змæлун æма кæлун байдæдта; хæрæ тургъæмæ байвулдæй æма Мисирбийи æд кирæ æ буни никкодта...

– Æллах, æллах! – дзиназтонцæ адæм, – фесæвдæй лæг, фесæвдæй!..

III
Хæрæ æ куст бакодта, уæдта æрсабур æй. Адæн æнгулфæй бацудæнцæ Мисирбийи тургъæмæ æма ин æ мард хæри бунæй истонцæ. Бауæр еугурæй ницъæрæмухститæ 'й; тог мизтæй аллирдæгæй, гъостæ, гъæлæс æма фийи цъæстæ сикъит æма зменсæй байдзæг æнцæ... Еу зæронд уосæ резгæ хъурæй зæрддон гъарæнгæ никкодта, æма адæн никкудтæнцæ... Изолмæ игъустæй адæни кæунгъæр æма сауæнцæ зæрди бунмæ гъардта... Равистонцæ гъæргæнгутæ иннæ хуæнхæг гъæутæмæ, æма цудæнцæ уордиги дæр адæн хъонц æма тæфир-фæс кæнунмæ...

Дуккаг бон Мисирбийи марди фæлусти искодонцæ, ниввардтонцæ 'й нæуæг конд кири, исаргъудта ибæл саугин, æма 'й банигæдонцæ.

– Æнамонд адтæй æма æнамонди мард ракодта, – хъонц кодтонцæ беретæ, – фал цума циуавæр кирæ адтæй, Мисирбий æхе кæбæл фесафта, е?

– Райгон кæнун æй гъæуй, – исдзурдта адæнæй еу.

Кирæ фæззиндтæй æма ибæл адæн æрзилдæнцæ фæйнердигæй. Еу бæзæрхуг, сауцъарæгæсгæ лæхъуæн ин фæрæти мæкьюрæй æ къума расаста. Еу усмæ, уæдта кирæ, аллихузæн æхцатæй идзæг, уотемæй райгон æй...

Адæн æнæ хъипп, æнæ ступ æхцай кирæмæ сæ цæститæ ниццæвтонцæ. Еу дзæвгарæ фæллæудтæнцæ уотемæй, уæдта кæцæйдæр æркодтонцæ Мисирбийи сонт фурт Баззæй кири сæргъæмæ.

– Уинис, Баззе, – загъта ин еу зæронд лæг, – дæ фидæ дин цæйбæрцæ æхцатæ ниууагъта æ фæсмæрдæ...

Баззе æ сунтæбæл фæххуæстæй, низзулун кодта æхцатæ 'рдæмæ æ дзангъир цæститæ æма ходунти фæцæй:

– Хе-хе-хе! Æхцатæ, æхцатæ! Хе-хе-хе!

ÆХГÆД ЗÆРДÆ

Сах кастæй рæфтон тæвдæ хор. ÆР-гъау æркыупхæ 'нцæ донбæл æма бонасадæн кодтонцæ. Дони билæбæл, æргъаумæ хæстæг, донхæреси буни бадтан

Астинсæй анзей размæ (1944 анзи 28 октябри) советон æфсæдтæ фæцæнцæ Закарпатаг Украинæ немущаг-фашистон æрбалæборгутаей уæгъдæгонд.

æз æма зæронд гъонгæс Бидзих. Цудæй мæйи бæрцæ, Бидзихи хæццæ кæрæдзæй кæдæй базудтан, уæдæй. Æз еци сæрдæ цардтæн гъæдрæбун уотари, е ба уоцир-дæмæ е 'ргъау ахид скъæридæ. Æргъау цалдæн рæфтон уолæфт кæниунцæ донбæл, уалинмæ æз æма Бидзих дзу-бандибæл исбадианæ донхæреси бун, аууони.

Бидзих адтæй бæзæрхуг, ставдгомау лæг, æ сау цармин ходæ, æ зæронд скъуд-тæ цохъа æмбуд хæдони æндегæй рагæй æййевуйнаг адтæнцæ, фал ин, æвæдзи, цард уæхæн равгæ нæ лæвардта. Гъунтъуз æрфугти бунæй æнкъард æма дæлбункæсæ кодтонцæ уой фæлмæн цæститæ. Бидзих æнæ уосæ ке 'рзæронд æй, уой зудтон, фал гъуддаг цæмæн уотæ 'рцудæй, е ба мин бæлвурд нæ адтæй.

– Хуарз нæ 'й, Бидзих, – батхалдтон имæ æз, – æнæ уосæй ке 'рзæронд дæ, е. – Ци киндæуа, мæ хор, – загъта мин Бидзих гузавæ хъурæй, – амонд агоргæй нæ 'й.

– Нæ, Бидзих, æз уотæ нæ зæгъун. – Мадта куд зæгъис? – Амонд нæ агурдтай, æндæра 'й ис-сирдтайсæ.

Бидзих баходæзмолæ кодта, фал неци исдзурдта еу усмæ, уæдта равналд-та æ галеу фарсмæ, сласта кæрдбадзæй кард æма æ лæдзæги сæр амайун рай-дæдта. Баладæрдтæн, мæ дзубандий æздæх æ зæрдæмæ ке нæ бацудæй, уой. Æндæр ести дзубанди æркæнунмæ куд гъавтон, уотæ над æрдиги топпи гъæр фæццудæй. Фæкъкъех ан дуемæй дæр. Уалинмæ нади фæздæхæни, урдугмæ æд нимæт, æд топп, гъызгæ æма сергæ фæз-зиндтæй бæхгин. Уой фæдбæл æрурдуг æй дууæ уæрдун. Раззаги бадтæнцæ æртæ кизги, сæ еу хизæй æмбæрт, æма лæхъуæн – бæхдзорæг. Кизгуттæй еу цагъта фæндурæй, иннæ уæрдун ба бадтæнцæ лæхъуæнтæ. Стур айдæнæ се 'хсæн æрттæвæнтæ кодта хормæ. Сæ еу-гурей фæсте заргæ цудæнцæ бæхгинтæ.

– Атæ киндзонтæ 'нцæ, – сабургай исдзурдта Бидзих.

Донгони киндзонтæ бæхтæн дон дарунбæл еу усмæ бадзæбæл æнцæ. До-нуордæг ку фæцæнцæ, уæд заруни гъæр æма фæндури цагъд нæуæгæй исигъ-

устæнцæ. Дзæвгарæ, сæ фæййаууони уæнгæ, сæ фæсте кастан æз æма Бидзих донхæреси бунæй.

– Гъе, Бидзих, – загътон æз ходгæй, – еци рæсугъди кæмæн фæххонунцæ, уомæ цума нæ хицæ кæнис?

Бидзих зæнхæмæ кæсгæй, цидæр бахъур-хъур кодта æхенимæр, уæдта сæргъута æ цæститæ мæнæрдæмæ æма мæмæ листкæсæ никкодта; адтæй цидæр уæззаудзийнадæ еци касти. Бæ-рæг адтæй, киндзонти уиндæмæ уой зæрди цидæр ке æригъал æй, е.

– Амонд агорæ æма 'й иссердзæнæ, зæгъис, фал уотæ нæ 'й, – загъта мин Бидзих æрæгиау, – æз æй агурдтон æма 'й не 'ссирдтон.

– Агорун дæр зонун гъæуи, Бидзих, – батхалдтон бабæй имæ æз, – амонд не 'ссерундзийнадæ, æвæдзи, дæхе лазæ адтæй.

– Æма уой туххæй дин æз æрхæсдзæ-нæн таус, – загъта мин Бидзих. – Мæ лæхъ-уæни доги, цудæй мæбæл, æвæдзи, фондз æма инсæй анги, уæд æз адтæн лæскъ-дзæрæни еу гъæздуг æссонмæ, худтонцæ 'й Иналдо. Кæми фиййау, кæми уотаргæс, уотемæй æвгъудæнцæ бæнттæ. Уотармæ хаттæй-хатт фæеззинидæ, цит, Иналдой кизгæ Зулемæт. Æхцул, табедзæгæнагæ адтæй е мæнбæл. Хебæрагæй байзайгæй дзубанди, цит, райеудаг уидæ не 'хсæн. Адгин гъарæ кодта мæ зæрдæмæ уой цъу-хи дзурд. Арви ирдæй рæсугъддæр адтæй æ цæстингас. Ме 'хсуйнаг, ме 'мпъозуй-наг, – гузавæ мæ нецæмæй уагъта, гъуд мæ кодта, мадæй райгургæ хуæрау. Кæми ниллæудтæй ме 'взонг зæрдæ, – фехсайд-та Зулемæтмæ, фал ин мæ зæрдиуагæ ис-кой кæнун ба нæ разæнгард кодтон.

Цудæнцæ бонтæ. Афæй мæбæл ку рацудæй лæскъдзæрæни, уæд нæхемæ цæун фæндæ искодтон.

– Цæй, нур мæ рахецæн кæнæ, – загътон æз еу бон мæ хецæуæн, – афонæ мин æй нæхемæ.

– Барæ дæу, – загъта мин е, – æз дæ нæ къулулми кæнун, абони исбæрæг кæнæ дæ мизд, исон – фæндараст.

Уотæ зæгъгæй, æссон гъæдæ 'рдæ-мæ исевгъудæй фæрæти хæццæ – æн-гъæлдæн, сæмæйнаг æй æркæнун гъу-дæй. Еци бон æз адтæн уотаргæс.

Сæумон гъудтæгонд ку фæдтæн, уæд медуосонгæ арти фарсмæ сагъæси бадт бакодтон. Адтæй фæезигон сæлфунæг бон, æма мæ зæрдæ æндæмæ не 'хсайдта. Арт сугъдæй мæ размæ, пеллонтæ скъардта ал-лирдæмæ.

– Ци сагъæс кæнис, Бидзих, – исдзур-дæй мæ фæсмæкъур фæлмæн гъæлæсæй.

Ракастæн – мæ размæ лæудтæй хо-дæзмолтæ идзулддзастæй Зулемæт.

– Æгасцо, Зулемæт, – загътон æз æма фестадтæн арти фарсæй.

– Бадæ, бадæ, цæмæн истис, – исд-зурдта Зулемæт.

Фæстæмæ æрбадтæн арти фарсмæ. Зулемæт ба лæугæ байзадæй мæ сæргъи.

– Æз цæунмæ гъавун нæхемæ исон, Зу-лемæт, – загътон æз еу усми фæсте.

– Еугур цуд, æви бæрæг кæнунмæ? – бафарста мæ Зулемæт.

– Еугур цуд.

– Мадта де 'мпъозуйнагтæ æрдарæ, æз ба дин сæ барæвдзитæ кæнон дæ цæун-мæ, – загъта мин Зулемæт.

Æмпъозуйнаг мæмæ берæ нæ ад-тæй – æрмæст мæ еу дзабур еу рауæн рахухæлд æй, æма имæ уой равардтон. Зулемæт æндæуосонгæ къудуронбæл æр-бадтæй, æриста сæрбæттанæй æрций æд бæхснуг æма дзабур æмпъозун райдæдта. «Нур ралæудтæй мæ сахат, – фæндæ код-тон мæхенимæр, – райгон кæнон ин мæ зæрдæ, ци фæдтæн, уой фæдтæн».

Ме 'уæнгтæ куддæр базир-зир кодтон-цæ, фал мæхебæл фæххуæстæн, фестад-тæн арти фарсæй æма Зулемæти цормæ рацудтæн. Зулемæт мæмæ куддæр къех каст никкодта, æвæдзи, мæ хузæ мæхе кеми нæбал адтæй.

– Зулемæт! – исдзурдтон æз тæрсгæ хъурæй.

– Ци кæнис? – бафарста мæ е, дзабур æмпъозун ниууадзгæй.

– Уарзун дæ! Уарзун дæ! – исдзурдтон æз дууæ хатти, уæдта, цума, цавддор фе-статæн, уотæ фегомуг дæн.

Зулемæт рагæлп кодта къудуронæй, фехста мин еуварсмæ мæ дзабур. Дзабур бадæлгоммæ 'й согфадæни листити 'хсæн.

– Мæгурдæйраг, – загъта мин е маестху-зæй, – æз дин тæрегеад кæнинæ æма дæ æхцул таведзæгæнгæ уомæн гъуд кæнинæ, ду ба æндæр зæрдитæ дæхецæн байвард-тай!

Уотæ зæгъгæй, Зулемæт цидæр фæ-цæй мæ цорæй. Зæнхæ мæбæл разилдæй. Нецибал балæдæрдтæн еу усмæ. Æз æн-гъæл нæ адтæн, Зулемæт мæнæн уотæ зæгъдзæнæй, уой. Фехгæд æй мæ зæрдæ æма нæбал райгон æй уæдæй нурмæ.

Бидзих нигыгъос æй. Æз дæр имæ не-цибал исдзурдтон.

– Æргъау фезгули 'нцæ, – загъта Бидзих еу усми фæсте æма фестадæй донæхсин-цъи бунæй.

Фонс æцæгæй сæхе есун байдæдтон-цæ донæй.

ФЕДОГИ МÆЛÆТ

Гъæуон къæнцилармæ бацудæй бæр-зонд, ставкæндтитæ лæг. Зæронд цар-мин пихцилтæ ходæ, зæронд æмпъузтитæ цохъа гæрзин ронæй баст, фесбунфий худихæлд дзабуртæ адтæнцæ æ дарæс. Е адтæй гъæуон федог Дадо. Цудæй Дадобæл, æвæдзи, æртинсæй анземæй фулдæр, уотæ зæгъун æнгъизтæй, уой æн-хъирттæ цæсгон æма уорсалист закъæмæ кæсгæй.

Къæнцилари стъоли сæргъи бадтæн-цæ ефтонг лæхъуæн-лæг, гъæуихецæу, æма æд кæсæнцæститæ каргун уруссар пъисæр.

– Уæ сæумæ хуарз, – исдзурдта сæмæ Дадо.

– Арфæгонд уо, – загътонцæ ин етæ дæр.

Еу усмæ, уæдта гъæуихецæу курæти дзиппæй уорс къохмæрзæн исиста æма 'й æ цæсгонбæл радаудта.

– Гъи, Дадо, – загъта е æрæгиау, – гъи-гæ дин уодзæнæй, æвæдзи, фал дæ цох-вæндæ скодтан.

– Куд цохвæндæ? – къехфæрсæ ра-кодта Дадо.

– Æндæр федог ихуæрсæн, – загъта гъæуихецæу. – Ду æрзæронд дæ, дæ хъур исфæлмæст æй æма федогæн нæбал бæз-зис.

Æгуппæг цума фæцæй, уотæ еу усмæ Дадо дзуронгъон нæбал адтæй, æ бауæр диз-диз кодта; æ хузæ нийвадæй, хеди тæф рагъардта е 'нхъирттæ тæрнихæй.

Дæс æма инсæй анзей бæрцæ е федо-гæй фæххаттæй гъæргæнгæ устур дзилли гъæунги. Дадо, цит, ку рацæуидæ гъæр кæнунмæ, уæд гъæунгæ адæнæй байдзаг уиуонцæ, ниæси зæрæндтæ сæ дзубанди ниууадзиуонцæ, силгоймæгтæ къæрæзги-тæй, каути цæстæй нийгъосиуонцæ; биц-цеутæ уадæнцæ, цит, æ размæ. Уотемæй гъæунгæй гъæунгæмæ, гъæуи еу кæронæй иннемæ, гъæргæнгæ хаттæй зæронд фе-дод Дадо.

Анз дууæ-æртæ хатти бегарай уæрдун æма къæбиси хæццæ дзиллæбæл æрзе-лидæ æ мизд есунмæ.

Лæвардтонцæ ин – ка æхца, ка мæ-нæуæ, ка нартихуар, ка æндæр ести. Уо-темæй, хуæздæр цардмæ æнæбæлгæй, хаста зæронд Дадо æхе æма æ зæронд хæфцæстæ уоси, – зæнæг ин нæ адтæй. Ци ма кæна? Куд ма дара æхе, косæн дзау-мау имæ ку неци ес?

– Ци дин кодтон? Цæмæн мæ исафис? – кæунгæлæсæй батхалдта е гъæуихецæ-уамæ.

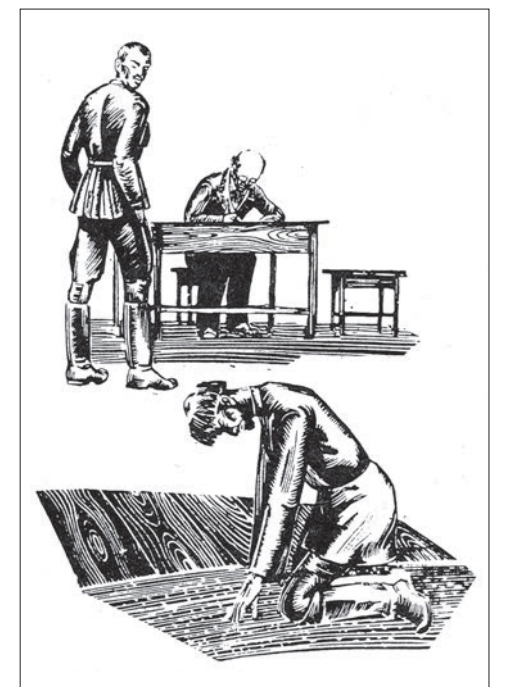
– Неци мин кодтай, – загъта гъæуихе-цау, – фал дин ку зæгъун, базæронд дæ æма федогæн нæбал кæсис.

Дадо куддæр гъæла кæсæ никкодта, гъавта ма цидæртæ зæгъунмæ, фал уоди унгæгдзийнадæ хъурмæ схъæрдтæй æма 'й дзорун нæбал уагъта.

– Æндæмæ цо, ма нæ хъор кæнæ, – загъта ин еу усми фæсте гъæуихецæу.

Дадо бадонзонг æй, æ бæрæй ин цума устур гъелæй ниццавдæй, уотæ имæ фæжкæстæй, æма гупгæнгæ рахаудтæй уæлгоммæ.

– Гъей, ескетæ рацæуæнтæ медæ-мæ, – радзурдта къæразгæй гъæунгæмæ гъæуихецæу, – мæнæ зæронд федог Дадо рамардæй.

Нæ газети абониккон номери 4-7-аг фæрстæ фулдæр фæлгонцгонд æнцæ, номдзуд хузæгæнæг Сæбанти Харитон кæддæр Малити Геуэргий уадзимисти æмбурдонд «Ирæф»-æн ци хузтæ ис-кодта, уонæй.

– Дорогой, заведи, пожалуйста, ребенка домой, а то, я не могу, мы тут с подружками отмечаем... – А откуда? – Из роддома.

Ограбили банк. Утащили два миллиона. Директор говорит репортерам: – Напишите, что украли три миллиона. У этого подонка хотя бы дома будет страшный скандал!

*** – Не знаешь, как уложить детей? – Знаю. Стакан коньяка – и черт с ними. Пусть не спят!

ДОР АВДÆРДÆМÆ РАЗЕЛÆ-БАЗЕЛÆ РАКÆНÆ АМА ГОРЕНАМАДИ АЕ ГЪÆУГÆ БУНАТ ИССЕРДЗÆНÆЙ!..

СÆРÆНИ ГУБОРÆ ХОМÆЙ НÆ ИЗАЙУЙ!..

- 1. Уотæ рауайуй, ама дæ хуæнтти кенæ лимæнти райгурæн бæнттæ ку райевгуйунцæ, уæд сæ æрмисис?
- 2. Уатмæ бацæугæй, хъæбæр батухсис, ардæмæ цæмæн æрбацудтæ, уой ке нæбал фæгъгъуди кæнис, уой туххæй?
- 3. Фатерæй рацæугæй фæстæмæ ахид раздæхис дæ дæгъæлтæ, æхцадонæ кисæмæ, кенæ æндæр, æнæмæнгæ дæ ка багъæудзæнæй, дæ уæхæн дзаумæуттæ ке феронх кодтай, уой фудæй?
- 4. Дæ хуссæни ку æрхуссис, уæд дæ бон фæууй, бонигон дæбæл ци цаутæ 'рцудæй, уони кæрæй-кæронмæ ранимайун?
- 5. Дæ бон æй телевизормæ хъæбæр зæрдæхцæуæнæй кæмæ фæккæсис, еци

- равдистмæ нæ бакæсун, ке ди феронх æй, уой фудæй?
- 6. Хаттæй-хатт хъæбæр зинтæй дæ бон фæууй, æрæги киунуги кенæ журнаци æрмæгутæ бакастæ, уони æргъуди кæнун?
- 7. Хъæбæр ахид ке хæццæ фембæли, еци адæймаги ном, муггаг ди – уæддæр ефстагмæ – райронх уй?
- 8. Ахсæнадон транспорти дæ дзаумæуттæ феронх кæнис?
- 9. Зундгонд бунæттæ ама игъустгонд адæймагуги нæмттæ ди ахид феронх унцæ?
- 10. Дзаумæуттæ кæми ниввæрис, уой иронхæнагæ дæ?
- 11. Зонгити телефони номертæ гъуди кæнис?

АЛЦИ ЗОНУН – ПАЙДА АЙ

Картофтæ кæдзосгæнгæй, цæмæй къохтæ ма сау кæнонцæ, уой туххæй сæ раздæр рацъифæ кæнунцæ дзимарайæй (уксусæй) ама сæ æнæ сæрфгæй басор кæнунцæ. *** Нæуæг картофтæ æнцондæр кæдзосгæнæн æнцæ, раздæр сæ узал дони ку радарай, уæд. Картоф кæдзос кæнун гъууй, изгæ ка нæ кæнуй, уæхæн æзгъæрæй конд кардæй, уомæн ама æфсæйнаги хæццæ æмбæлгæй, витамин «С» кæнуй ихæлгæ.

*** Сæ цъарæй кæдзосгонд картофтæ уæлдæфи кæнунцæ тар, уомæ гæсгæ сæ æвæстеуатæй æвæрун фæгъгъæу узал дони. Фал картоф дони берæ ку лæууа, уæд си еуцæйбæрцæдæр исæфуй крахмал ама витамин «С», æ фæллæгъуздæр, фицун ба сæ гъæууй фулдæр рæстæг. Картофбæл сау стъæлфитæ нæ уодзæнæй, фицгæ дони цалдæр æртæхи дзимари ку никкæнай, уæд. Уой хæццæ картоф уæлдай адæ не 'скæндзæнæй.

АЕФСИНТТÆН КАРТОФИ ТУХХÆЙ

*** Картоф фицун гъæууй тæвдæ тæфмæ, уой хæццæ, æ фицуни температурæ фæффулдæр кæнунæн донмæ бафтаун гъæууй цæнхæ. Дони фицгæй, хуæздæр уодзæнæй, картофтæ фицгæ дони ку никкалай, уæд. 10 минутти сæ фицун гъæууй æнгом æхгæдæй, уой фæсте сæ еу 15 минутти бауадзæ æнхæстæй исфицунмæ. Фицгæ картофтæ донæй 1 сантиметрæй фулдæр гъæуама æмбæрт ма уонцæ. ***

Цæмæй æмхузон нæрса, уой туххæй картоф фицун гъæууй рæстæмбес артбæл. Арт æгæр тухгин ку уа, уæд картофтæ æндæгæй рафицунцæ, рапурхæ унцæ, медæгæй ба хомæй байзайунцæ. Цæмæй картофтæ тагъдæр рафицонцæ, уой туххæй ба дони исæвæрун гъæууй еу хуæрæн уедуги дзаг маргарин. ***

Картофи хецæн хузтæ фæуунцæ æнæгъæнæй зин фицæн цæхгун дони дæр. Уæхæн лæхорæг картофтæ фицгæй, донмæ бафтаун гъæууй хуæргæнæсти кенæ къабускай цæхгунти дон, кенæ ба сæбæл дзимари никкæнæ. ***

Лæхорæг картофтæ ку райрайунцæ, уæд ма сæ фицун гъæууй 15 минутти, уой фæсте син сæ дон ракалæ, сæ буни си еу минкъий ниуадзгæй, ама сæ идарддæр фицун гъæууй минкъий артбæл, сæ сæр син æнгом нихгæнгæй.

РАСАГЪÆС КÆНАЙТÆ!..

Фарстатæн се 'мбесæй фулдæрбæл раст дзуæппитæ ку раттай, уæд е уой æвдесæн æй, ама дæ зундгиндзийнадæ цæйбæрцæбæл бæрзонддæр æй.

- 1. Номдзуд уруссаг финсæг Антон Чехов сабийæй сахар Таганроги гимназий ку ахур кодта, уæд ин ахургæнæг адтæй номдзуд революционер Феликс Дзержинскийи фидæ. Циуавæр предметбæл? а) Истори. б) Латинаг æвзаг. в) Математика.
- 2. Аæвæдзи, фегъустайитæ недзамайнаг таурæхъ Прометейи туххæй – е адтæй адæми сæрбæлдзорæг, арт дæр син е балæвар кодта, уой туххæй æй хуцæуттæ рæхистæй бабастонцæ, ама 'й гъæуайгæнæг цæргæс гъезæмарæй мардта. Еци цæргæси рамардта ама Прометейи исæрбарæ кодта рагон бердзейнаг таурæхъон бæгъатæртæй еу. Ка? а) Персей. б) Геракл. в) Ахиллес.
- 3. Уруссаг поэзий классиктæй ке фидæ гъавта æ фуртæн Петр ном раттун, фал æ уоси мадæ ниллæудтæй æндæр ном раттунбæл? а) Антон Дельвиг. б) Михаил Лермонтов. в) Александр Пушкин.
- 4. Зундгонд финсæг Джеральд Даррели киунугæ «Мæ бийонтæ ама æндæр сирдтæ» кæд ескæд бакастайтæ, уæд æй зондзинайтæ, æ сюжет бердзейнаг сакъадахи хæццæ баст ке æй, уой? а) Миконос. б) Корфу. в) Итакæ.
- 5. Кæд астрономий хæццæ «лимæн» айтæ, уæд æй, æвæдзи, зондзинайтæ Аерфæни фæди галактикон бæрæгастæу ци бардзи медæгæ 'й, е куд хунуй, уой дæр? а) Дева. б) Стрелец. в) Козерог.
- 6. Нуртæккæ кæмæдæрти устур цæстиварди æй китагæ фæззинд «фэн-шуй». Ае зундамонæнтæй еу æй: «Фэн-шуй уин фæйагъыз уодзæнæй исгъæздуг унæн, фал уæ алæмæти гъæздуг ба не 'скæндзæнæй...» Ама аци фæззинд уарзæгойти гъæздугдзийнади талисманбæл циуавæр цæрæгой нимад цæууй? а) Галхæфсæ. б) Цъирцъирагæ. в) Дзæргъæ.
- 7. Номдзуд уруссаг финсæг Павел Бажови финст аргъау «Голубая змейка» уин зундгонд æй? Мадта уæд зæгъайтæ: дæснифæрсæг Марьюшкæ си цæй фæрци дæсниадæ кодта уосгорти туххæй? а) Ауйгъд сæрвасæн. б) Къаппæкъуппæй бумбули. в) Дони рауагъд денгуги бид.
- 8. Мадта, Николай Гоголи финст поэмæ «Мертвые души» дæр уин, æвæдзи, зундгонд æй? Ама 'й гъуди кæнетæ, уоми архайгугтæй еу, пъæмцик Манилов æ хестæр фурт Фемистоклюси циуавæр гъуддаги архайунмæ цæттæ кæнуй? а) Дипломати. б) Театр. в) Хузæкæнуйнадæ. ***

Нур ба раст дзуæппитæ нæ газети 38-аг номери мухургонд фарстатæн.

- 1. Сунт. 2. Чериньоли рази 3. Хуæрзхуз. 4. Аздохæн. 5. Колибри. 6. Эдит Пиаф.